

Dominik Szczepański*

WYBORY UZUPEŁNIAJĄCE DO SENATU NA PODKARPACIU W 2013 ROKU

Uwagi wstępne

Wybory uzupełniające do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej VII kadencji w województwie podkarpackim, a więc w okręgu wyborczym nr 55, obejmującym łącznie 5 powiatów (dębicki, kolbuszowski, mielecki, ropczycko-sędziszowski i strzyżowski), odbyły się 8 września 2013 r. z powodu wygaśnięcia mandatu senatorskiego Władysława Ortyła, wybranego na urząd marszałka województwa podkarpackiego.

Zostały wyznaczone przez Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego, który ustalił harmonogram ich przeprowadzenia. Rozporządzenie to poprzedziło postanowienie Marszałka Senatu RP z 13 czerwca 2013 r. (Postanowienie Prezydenta..., s. 1). Podstawę prawną do przeprowadzenia wyborów uzupełniających stanowiła ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy, regulująca przepisy dotyczące wyborów parlamentarnych, prezydenckich, samorządowych oraz wyborów do Parlamentu Europejskiego (Kodeks wyborczy..., art. 1 i n.).

Zanim omówione zostanie tło wydarzeń związane z wyborem nowego marszałka, warto podkreślić, iż region województwa podkarpackiego jest uznawany na mapie politycznej Polski za szczególnie i specyficzny. Wśród powodów takiego stanu rzeczy było m.in. to, że od 1993 r. w regionie tym zwycięstwa nie odniosła żadna partia polityczna o charakterze liberalno-lewicowym, zaś w okresie ostatnich dziesięciu lat swoje największe sukcesy odnosiło Prawo i Sprawiedliwość (PiS), a także Polskie Stronnictwo Ludowe (PSL) (Żukiewicz 2013: 179). Jak zauważyła Jolanta Puacz-Olszewska, „region Podkarpacia od początku funkcjonowania systemu demokratycznego w Polsce charakteryzuje się pravicową sympatią polityczną mieszkańców. Z tego powodu partie prawicowe zyskiwały tu średnio wyższe poparcie niż w pozostałej części kra-

---

* Katedra Politologii, Uniwersytet Rzeszowski, al. mjr. W. Kopisty 2a, 35-959 Rzeszów, e-mail: dominik1947@tlen.pl

ju” (Puacz-Olszewska 2012: 101). Sytuacja ta powodowała, że kandydaci prawicowi nawet przy minimalnym wysiłku byli w stanie pokonać merytorycznych kandydatów lewicy. Wyjątek od tej reguły stanowić może wybór w 2002 r. na prezydenta miasta Rzeszowa Tadeusza Ferencę, polityka związanego z Sojuszem Lewicy Demokratycznej (SLD), który urząd ten pełni już trzecią kadencję.

Wybory samorządowe w 2010 r., których wynik ostatecznie ukształtował podział wpływów politycznych w regionie województwa podkarpackiego, doprowadził do zawiązania koalicji pomiędzy Platformą Obywatelską (PO), PSL i SLD (Betkiewicz 2011: 36; Redo 2011: 315–316). Ten układ sił spowodował, że w koalicji PO-PSL-SLD na marszałka województwa podkarpackiego wybrano polityka wywodzącego się z PSL, Mirosława Karapytę, który wcześniej zrezygnował ze stanowiska wojewody¹. Jego konkurentem był przedstawiciel PiS, Bogdań Rzońca. W tajnym głosowaniu M. Karapyta uzyskał 17 głosów, natomiast Rzońca 15, co przesądziło ostatecznie o wyborze marszałka województwa podkarpackiego. Zwycięska koalicja dysponowała łącznie 17 radnymi (PO – 7, PSL – 7 i SLD – 4). W związku z tym PiS, które region województwa podkarpackiego uważało za swój „bastion”, utraciło w nim władzę, dysponując zaledwie 12 radnymi. W opozycji oprócz PiS znalazła się także Prawica Rzeczypospolitej z 3 radnymi.

Marszałek województwa podkarpackiego został odwołany ze swego stanowiska 27 maja 2013 r. przez sejmik województwa podkarpackiego, któremu Prokuratura Apelacyjna w Lublinie postawiła łącznie siedem zarzutów dotyczących m.in. przyjęcia korzyści majątkowej, „korzyści osobistych w postaci zaspakajania potrzeb seksualnych” czy płatnej protekcji (Zawadzka 2013: 4). Za jego odwołaniem głosowało 31 radnych, przy czym jeden głos był nieważny. Z chwilą pojawienia się zarzutów prokuratorskich M. Karapyta zapowiedział opuszczenie szeregów PSL, oświadczając: „pragnę wyrazić swoje głębokie rozczarowanie postawą niektórych moich kolegów z Polskiego Stronnictwa Ludowego, którzy w swoich wypowiedziach medialnych wyrażali się w sposób przesadzający o mojej winie i wydali na mnie polityczny wyrok” (Froń 2013a: 1).

Podczas obrad sejmiku 27 maja 2013 r. poddano pod głosowanie 2 kandydatury na stanowisko nowego marszałka. Koalicja PO-PSL-SLD zgłosiła Mariusza Kawę, który otrzymał 15 głosów, natomiast za kandydaturą W. Ortyła opowiedziało się 17 radnych. Tym samym PiS po ponad dwóch latach trwania w opozycji przejęło władzę w regionie. No-

---

¹ Wicemarszałkami województwa podkarpackiego zostali Zygmunt Cholewiński (PO) i Anna Kowalska (SLD), natomiast członkami zarządu Lucjan Kuźniar (PSL) i Sławomir Miklicz (PO).

wymi wicemarszałkami województwa podkarpackiego zostali Lucjan Kuźniar (przedstawiciel PSL) oraz Jan Burek (szef sejmikowego klubu radnych PO), natomiast nowymi członkami zarządu Tadeusz Pióro (radny PiS) oraz Bogdan Romaniuk (szef sejmikowego klubu Prawicy Rzeczypospolitej). Zmiana układu sił w sejmiku województwa podkarpackiego spowodowała, że dotychczasowa koalicja PO-PSL-SLD znalazła się w opozycji (Kobiąłka 2013a: 22). Zmiany wprowadzono także w prezydium sejmiku województwa podkarpackiego, któremu przewodniczyła Teresa Kubas-Hul z PO wraz z trzema wiceprzewodniczącymi, Dariuszem Sobierajem z PSL oraz Edwardem Brzostowskim i Januszem Koniecznym z SLD².

Komitety wyborcze

Zgodnie z kalendarzem wyborczym dla wyborów uzupełniających do Senatu RP w województwie podkarpackim Państwowa Komisja Wyborcza (PKW) ogłosiła 25 lipca 2013 r. wykaz 10 komitetów wyborczych, które złożyły zawiadomienia o utworzeniu własnego komitetu oraz o zamiarze zgłoszenia kandydata na senatora. Były to: Komitet Wyborczy PiS, Komitet Wyborczy Solidarna Polska Zbigniewa Ziobro (SP), Komitet Wyborczy Wyborców Ewy Kantor, Koalicyjny Komitet Wyborczy PO-PSL, Komitet Wyborczy Samoobrona Odrodzenie, Komitet Wyborczy Polska Jest Najważniejsza (PJN), Komitet Wyborczy Samoobrona, Komitet Wyborczy Wyborców Prawica Podkarpacka (PP), Komitet Wyborczy Stronnictwa Ludowego „Ojcowizna” RP i Komitet Wyborczy Polska Partia Piratów. Spośród wymienionych komitetów faktycznego zgłoszenia kandydata na senatora dokonało tylko 7 z nich. Szczegóły w tabeli 1.

Tabela 1. Wykaz komitetów wyborczych i zgłoszonych kandydatów

Lp.	Nazwa komitetu wyborczego	Imię i nazwisko kandydata
1	KW PiS	Zdzisław Stanisław Pupa
2	Koalicyjny KW PO-PSL	Mariusz Kawa
3	KWW Ewy Kantor	Ewa Maria Kantor
4	KW SP Zbigniewa Ziobro	Kazimierz Bronisław Ziobro
5	KWW Prawica Podkarpacka	Ireneusz Dzieszko
6	KW PJN	Andrzej Marciniak
7	KW Samoobrona	Józef Habrat

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW, http://rzeszow.pkw.gov.pl/g2/oryginal/2013_08/e36fef6d426a5b7c57954917afe49c48.pdf [dostęp: 5.02.2014 r.].

² 16 lipca 2013 r. wybrano nowy skład prezydium sejmiku wojewódzkiego, w którym znaleźli się: Wojciech Buczak (radny PiS) – przewodniczący, Lidia Błądek (radna PiS) – wiceprzewodnicząca, Ewa Draus (radna PiS) – wiceprzewodnicząca, Janusz Ma-goń (radny Prawicy Rzeczypospolitej) – wiceprzewodniczący.

Z możliwości udziału w rywalizacji wyborczej o mandat senatora zrezygnowały SLD i Ruch Palikota. Według szefa rzeszowskich struktur SLD i zarazem posła na Sejm, Tomasza Kamińskiego, jego ugrupowanie polityczne zamierzało złożyć projekt ustawy, zgodnie z którym Senat miał zostać przekształcony w izbę samorządową. Zasiadać w niej mieli m.in. prezydenci miast i marszałkowie województw. Taka deklaracja okazała się jednak sporym zaskoczeniem, gdyż w połowie lipca 2013 r. w strukturach SLD rozważano kilka nazwisk potencjalnych kandydatów na senatora. Byli to m.in. Edward Brzostowski, radny SLD z Dębicy, który ostatecznie odmówił udziału w wyborach; Anna Kowalska, do maja 2013 r. wicemarszałek sejmiku województwa podkarpackiego i była burmistrz Dynowa; Stanisław Ziemiński, starosta powiatu ropczycko-sędziszowskiego, oraz Józef Smaczny, wicestarosta powiatu mieleckiego.

Ostatecznie Zarząd Wojewódzki SLD zrezygnował z wystawienia własnego kandydata i przyjął uchwałę, w której stwierdzono, iż funkcjonowanie Senatu w obecnym kształcie jest bezcelowe oraz zbyt kosztowne. Uznano, iż wyborcy SLD są świadomymi wyborcami i to im pozostawiono decyzję, którą mieli podjąć w dniu wyborów, a jednocześnie zaapelowano o powszechny udział w głosowaniu, także po to, aby zakończyć utożsamianie województwa podkarpackiego z bastionem prawicy (Uchwała 2013: 1).

Z kolei członkowie Ruchu Palikota podjęli swą decyzję o nie braniu udziału w wyborach uzupełniających, co było zgodne z ich założeniami programowymi. Przedstawiono w nich postulat likwidacji Senatu oraz ograniczenia liczby posłów do 360 (Nowoczesna 2011: 20; Czapiewski 2012: 71–72).

Identyczną propozycję programową można odnaleźć w dokumentach programowych Solidarnej Polski, a zwłaszcza w przedłożonym projekcie Nowej Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 3 maja 2013 r. W uzasadnieniu nowego modelu konstytucji stwierdzono, iż liczba posłów zostanie zredukowana o połowę, natomiast „Senat podlegać będzie likwidacji ze względu na fakt, że skuteczne sprawowanie władzy ustawodawczej nie wymaga współdziałania aż dwóch izb parlamentu” (Nowa Konstytucja 2013: 52). Nie przeszkodziło to jednak SP w wystawieniu kandydata na senatora, który pytany o zmiany w konstytucji odparł, że autorytet Sejmu i Senatu znacznie upadł, a sami obywatele ocenili ich działalność negatywnie. W związku z tym, jak zauważył Kazimierz Ziobro, „należy przywrócić autorytet tym organom, żeby Sejm był faktycznie reprezentantem woli narodu, a nie tylko poszczególnych partii politycznych (Jamróg 2013a: 2).

Wydaje się zatem, że politycy SP nie dostrzegli sprzeczności pomiędzy promowanymi przez siebie wartościami programowymi a podjętymi działa-

niami, czego przykładem było wystawienie K. Ziobry w wyborach uzupełniających do Senatu. Ciekawe było również to, że ta sprzeczność pozostała nieuważona tak przez oponentów politycznych, jak i lokalne media.

Kandydaci na senatorów oraz przebieg kampanii

O mandat senatora ubiegało się ostatecznie siedmioro kandydatów. Zdzisław Pupa został zgłoszony przez PiS. Urodzony w 1960 r. w Górze Ropczyckiej, był w latach 1997–2000 posłem Akcji Wyborczej „Solidarność”. Przed wstąpieniem do PiS w 2007 r. był członkiem Zjednoczenia Chrześcijańsko-Narodowego (ZChN). W latach 2002–2007 był radnym sejmiku województwa podkarpackiego wybranym z ramienia Ligi Polskich Rodzin (LPR) jako reprezentant ZChN, a w 2006 r. został radnym z ramienia PiS. W wyborach parlamentarnych w 2007 r. zdobył mandat senatora w okręgu rzeszowskim, natomiast w kolejnych wyborach w 2011 r. bezskutecznie kandydował do Sejmu.

Wspomniany już M. Kawa został wspólnym kandydatem koalicji PO-PSL³. Urodził się w 1974 r. w Niebylcu. W latach 2002–2007 był zastępcą burmistrza Strzyżowa. W 2008 r. został dyrektorem oddziału Agencji Rynku Rolnego w Rzeszowie i pełnił tę funkcję do 2012 r. W 2010 r. zdobył mandat radnego sejmiku województwa podkarpackiego z ramienia PSL. Jest także przewodniczącym Klubu Radnych PSL. W 2011 r. bezskutecznie brał udział w wyborach do Senatu.

Ewa Kantor startowała z własnego komitetu wyborczego. Urodzona w 1956 r. w Dębicy, była posłanką Ligi Polskich Rodzin w latach 2001–2005. W wyborach parlamentarnych w 2005 r. bezskutecznie ubiegała się o mandat posła z ramienia partii Dom Ojczysty (Jamróg 2013b: 3).

K. Ziobro reprezentował SP. Urodzony w 1949 r. w Nowej Wsi Czudeckiej, polityk ten należał m.in. do Ruchu Odbudowy Polski i Przymierza Prawicy. Był radnym sejmiku województwa podkarpackiego (1998–2002), ponownie wybrany w 2006 r. z ramienia LRP, a w 2010 r. z ramienia PiS. W 2011 r. zdobył mandat poselski jako kandydat PiS w okręgu krośnieńskim, a następnie przeszedł do Klubu Parlamentarnego SP i wstąpił w strukturę tej partii.

Ireneusz Dzieszko urodził się w 1967 r. w Krościenku nad Dunajcem. W latach 2009–2010 był radnym miejskim w Mielcu, reprezentując PiS, którego szeregi szybko opuścił. Od 2011 r. bezpartyjny, przewodniczy inicjatywie społecznej Prawica Podkarpacka.

---

³ W partyjnych kuluarach PO stosunkowo często wymieniano nazwisko poseł Krystyny Skowrońskiej, która ostatecznie nie wyraziła zgody na udział w wyborach uzupełniających.

Andrzej Marciniak z kolei reprezentował komitet PJN. Urodzony w 1966 r. w Dębicy, został w 2006 r. radnym PiS w Ropczycach. W 2010 r. opuścił szeregi tej partii i założył komitet wyborczy PLIS, z którego go usunięto. Obecnie członek PJN.

Józef Habrat był kandydatem zgłoszonym przez komitet Samoobrony. Urodzony w 1953 r. w Krośnie, był członkiem PZPR do 1989 r., a następnie asystentem posła Janusza Maksymiuka i członkiem zarządu spółki Agro-Hurt (Froń 2013b: 3). W 2002 r. bezskutecznie startował w wyborach na prezydenta Krosna.

Kampania wyborcza rozpoczęła się oficjalnie wraz z ogłoszeniem postanowienia Prezydenta RP o zarządzeniu wyborów uzupełniających. Już 27 lipca 2013 r. w województwie podkarpackim pojawił się Jarosław Kaczyński, który odwiedził Strzyżów, Ropczyce i Dębicę po to, aby wesprzeć Zdzisława Pupę, kandydata PiS⁴. Trzeba podkreślić, że z punktu widzenia PiS wybory uzupełniające na Podkarpaciu były swoistym sprawdzianem możliwości tej partii, zwłaszcza jeśli uwzględni się kilka czynników. Po pierwsze, PiS uzyskał pozytywne wyniki sondażowe, w których partia obejmowała prowadzenie. Po drugie, zwycięstwo PiS najpierw 8 lipca 2013 r. w przedterminowych wyborach na prezydenta Elbląga, a następnie w wyborach uzupełniających do Senatu 23 kwietnia 2013 r. w Rybniku, pokazało od dawna skrywany potencjał polityczny lub zwyczajne niezadowolenie społeczne rządami koalicji PO-PSL. Po trzecie, PiS coraz częściej wymieniane było przez publicystów i komentatorów sceny politycznej jako formacja polityczna, która mogła wygrać w najbliższych wyborach parlamentarnych (Jamróg 2013b: 4; Bujara 2013: 6). Uzyskanie zwycięstwa w wyborach uzupełniających do Senatu na Podkarpaciu uznawane zatem było w środowisku PiS jako potwierdzenie „swojego bastionu”, w związku z czym uważano, iż wyborcy zagłosują nie na nazwisko kandydata, lecz na samą partię. To spowodowało, że PiS nie mogło sobie pozwolić na „odpuszczenie” tych wyborów, w związku z czym w partii podjęto pełną mobilizację.

Politycznego wsparcia Z. Pupie udzieliło także toruńskie środowisko związane z o. Tadeuszem Rydzykiem, który na antenie telewizji Trwam skrytykował nie tylko kandydata PO-PSL, ale także kandydatów prawicowych m.in. za to, że niepotrzebnie dokonywali podziałów na prawicy (Kobiałka 2013b: 1). Najwięcej kontrowersji w trakcie kampanii wyborczej M. Kawy wywołało tzw. odpuszczenie wyborów uzupełniających ze

---

⁴ W środowisku tym, zanim poparto Zdzisława Pupę, rozważano możliwość wystawienia byłego marszałka Sejmu, Marka Jurka. Ostatecznie komitet polityczny PiS wybrał Z. Pupę jako kandydata tej partii w wyborach uzupełniających.

strony premiera Donalda Tuska, który początkowo wzbraniał się przed promowaniem kandydata PO-PSL, a później, gdy miał odwiedzić ten region Polski, nie przyjechał, tłumacząc swą nieobecność przedłużonym posiedzeniem rządu. W związku z powyższym M. Kawę wspierali aktywnie Janusz Piechociński – prezes PSL, Jan Bury – szef podkarpackich struktur ludowców, a także posłowie PO, jak np. Krystyna Skowrońska – szefowa sztabu wyborczego M. Kawy. Oprócz licznych pochwał pod adresem M. Kawy J. Piechociński stwierdził m.in.: „jest kandydatem lokalnym, wojewódzkim, kandydatem ponadpartyjnym, bo wiele środowisk i stowarzyszeń ma ochotę i chce go poprzeć w tych wyborach senackich” (Jamróg 2013d: 4).

W okresie kampanii wyborczej zauważalna była marginalizacja E. Kantor, I. Dzieszko, A. Marcińca i J. Habrata, co było podyktowane m.in. tym, że kandydaci PiS, PO-PSL i SP prowadzili jedynie między sobą publiczne debaty wyborcze emitowane przez TVP Rzeszów. Także na łamach lokalnej prasy nie odnotowano większej aktywności E. Kantor, A. Marcińca i J. Habrata. Wyjątkiem, na który należy zwrócić uwagę, było skierowanie przez I. Dzieszko listu otwartego do o. T. Rydzyka, w którym polityk ten skrytykował ojca redaktora za udzielenie poparcia Z. Pupie oraz polityków PiS, którzy jego zdaniem „poza monotonnym kwękaniem i narzekaniem, iż Polska ginie, [...] niewiele mieli do powiedzenia”⁵. Poza tym polityk ten publicznie wskazywał, że program, którym posługuje się kandydat PiS, był nieaktualny, bo przygotowany w 2009 r.

Zasadniczą część kampanii wyborczej rozegrała się pomiędzy Z. Pupą, M. Kawą oraz K. Ziobro. Do publicznej debaty doszło jedynie między M. Kawą a K. Ziobro 19 sierpnia 2013 r. Dotyczyła ona kwestii gospodarczych, rent i emerytur. Mówiono również o zmniejszeniu biurokracji, obniżeniu podatków, zapewnieniu pomocy najbiedniejszym oraz rolnictwie. Obaj kandydaci mieli w tych kwestiach odrębne zdanie. Mimo to debata przebiegła w spokojnej atmosferze, o czym świadczyło podanie rąk i wzajemne życzenia „niech wygra najlepszy” (Froń 2013c: 11).

Debata ta spotkała się z natychmiastową reakcją ze strony czołowych polityków PiS oraz SP, którzy odwiedzili region województwa podkarpackiego. Adam Hofman z PiS stwierdził wówczas, że kandydat SP jest przebierańcem, z kolei Kazimierz Moskal (szef sztabu wyborczego kandydata PiS) skrytykował działania członków PO jako „cynizm i obłuda” oraz jako „rzecz haniebna”. Komentarz ten odnosił się do wizyty w regionie Bartosza Arłukowicza (PO), który wraz z M. Kawą od-

---

⁵ Ireneusz Dzieszko krytykuje PiS i pisze do ojca Rydzyka, Gospodarka podkarpacka, <http://gospodarkapodkarpacka.pl/news/view/5604/ireneusz-dzieszko-krytykuje-pis-i-pisze-do-ojca-rydzyka> [22.02.2014].

wiedzieli hospicjum dla dzieci w Rzeszowie oraz pozwali do zdjęć na tle chorych dzieci⁶. Z kolei Beata Kempa wezwała posła A. Hofmana, by przestał obrażać kandydata SP, a następnie skwitowała: „Adam, w czasie, gdy Kazimierz walczył z komuną, wchodził na baczność pod stół. To co robi Adam, to jest zachowanie smarkacza, a nie polityka z prawdziwego zdarzenia” (Froń 2013d: 4).

W trakcie kampanii SP zgłosiła w trybie wyborczym proces przeciwko „Gazecie Polskiej Codziennie”, w której zapowiadano opublikowanie artykułu na temat K. Ziobry. Argumentem, który wysuwano przeciwko kandydatowi SP, była jego przynależność do PZPR. Co ciekawe, konkurenci z PiS także szeroko komentowali tę sprawę, zapominając m.in. o odznaczeniu, które K. Ziobro otrzymał za zasługi w działalności na rzecz przemian demokratycznych w Polsce z rąk Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego w 2007 r. Ostatecznie sąd wydał prawomocny wyrok, w którym „Gazeta Polska Codziennie” została zobowiązana do zakazu rozpowszechniania nieprawdziwych informacji. To jednak nie powstrzymało członków i sympatyków PiS przed dalszą nagonką na K. Ziobro.

Odnotowano również incydent związany ze złamaniem przepisów prawa wyborczego. Jego głównym autorem był kandydat PiS, z którego adresu e-mailowego rozesłano 2 wiadomości. Obie skierowane były do urzędników Podkarpackiego Urzędu Marszałkowskiego w Rzeszowie oraz spółek podległych urzędowi miasta. W pierwszej z 15 lipca 2013 r. zachęcano do zapoznania się z osobą Z. Pupy, jego dotychczasową działalnością społeczną i programem gospodarczym, natomiast druga z 17 lipca br. dotyczyła spotkania z J. Kaczyńskim. W ocenie Romana Ryniewiczza, dyrektora rzeszowskiej delegatury Krajowego Biura Wyborczego, doszło do nielegalnego prowadzenia kampanii wyborczej, lecz wskutek braku zgłoszenia złamania prawa nie wszczęto postępowania (Kobiałka 2013c: 1).

W przedwyborczy weekend wspomniana trójka kandydatów tj. Z. Pupa, M. Kawa oraz K. Ziobro opuścili swoje sztaby wyborcze i rozpo-

---

⁶ Do kolejnej potyczki słownej doszło podczas konferencji PiS, na której prezentowano liczbę ponad dziesięciu tysięcy zebranych podpisów pod nazwiskiem Z. Pupy. Kazimierz Moskal, będący szefem sztabu wyborczego kandydata PiS, zarzucił wówczas politykom PSL, iż „Kawa był elementem imperium Burego, a imperium Burego to imperium zła”. Komentarz ten ze strony szefa sztabu wyborczego PiS był odpowiedzią na słowa J. Burego, który wypowiadając się na temat PiS, stwierdził, że „PiS to wataha wygłodniałych wilków”, natomiast przejęcie władzy w regionie przez tę formację ocenił wcześniej jako „korupcję polityczną” i „prostytucję polityczną” (Bujara 2013b: 20). Takie zachowanie polityków zarówno z PiS, jak i PSL stanowiło element negatywnej kampanii wizerunkowej i nie przyczyniło się do wykreowania korzystnego obrazu partii, którą reprezentowali.

częli prowadzenie kampanii w terenie. Dodatkowym wsparciem, jakie otrzymali, była ponowna mobilizacja ze strony J. Kaczyńskiego, Z. Ziobro i J. Piechocińskiego, którzy przybyli na Podkarpacie, walcząc o głosy swoich wyborców.

W głosowaniu, które odbyło się 8 września 2013 r., liczba uprawnionych do głosowania wyniosła 375 985, zaś frekwencja 15,84%. Liczba ważnie oddanych głosów stanowiła 58 583, a więc 98,37% ogólnej liczby głosów. Wyniki wyborcze zestawiono w tabeli 2. W rywalizacji wyborczej o mandat senatora bezkonkurencyjny okazał się kandydat PiS, który zdeklasował pozostałych kandydatów. Kiedy PKW ogłosiła wyniki, w obozie PiS Z. Pupa odniósł się do wyników sondażowych oraz tych rzeczywistych w Rybniku oraz Elblągu, co według niego potwierdziło przewagę PiS nad koalicją PO-PSL. Odnosząc się do kandydata SP, stwierdził, iż istotą tych wyborów było to, „że ugrupowanie Ziobry osiągnęło znacznie gorszy wynik od przewidywanego. To udowadnia, że jesteśmy w tym momencie dominującą siłą na podkarpackiej, a także na polskiej scenie politycznej” (Bujara, Kobialka 2013: 24).

Z kolei politycy PO-PSL pozytywnie ocenili udział M. Kawy w wyborach uzupełniających. Sam zainteresowany stwierdził, że była to jego pierwsza tak duża medialna kampania i mimo przegranej czuł się zwycięski, głównie ze względu na dużą frekwencję wyborczą. Kandydat SP zauważył, że jego wynik wyborczy byłby zdecydowanie większy, gdyby nie nagonka na jego osobę. Należy przy tym zauważyć, iż kampania ta w znaczny sposób przyczyniła się do zaktywizowania najważniejszych partii politycznych oraz ich liderów. Ostatecznie wygrana Z. Pupy była wygraną PiS.

Tabela 2. Wyniki wyborów uzupełniających do Senatu na Podkarpaciu w 2013 r.

Lp.	Imię i nazwisko kandydata	Nazwa komitetu wyborczego	Liczba głosów	Liczba głosów %
1	Zdzisław Stanisław Pupa	KW PiS	35 640	60,84
2	Mariusz Kawa	Koalicyjny KW PO-PSL	12 495	21,33
3	Ewa Maria Kantor	KWW Ewy Kantor	1 617	2,76
4	Kazimierz Bronisław Ziobro	KW SP Zbigniewa Ziobro	6 494	11,09
5	Ireneusz Dzieszko	KWW Prawica Podkarpacka	1 318	2,25
6	Andrzej Marciniak	KW PJN	772	1,32
7	Józef Habrat	KW Samoobrona	247	0,42

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW, http://pkw.gov.pl/g2/oryginal/2013_09/39f62bcbb27d978868c40940f3d1d64c.pdf [dostęp: 25.02.2014 r.].

Uwagi końcowe

Oceniając przebieg oraz wyniki kampanii wyborczej w wyborach uzupełniających do Senatu, należy stwierdzić, iż w zdecydowanej mierze była to rywalizacja głównych partii politycznych aniżeli samych kandydatów. Świadczyło o tym przede wszystkim częste wizytowanie regionu przez liderów głównych partii politycznych oraz zachęcanie swoich wyborców do oddania głosu na popieranego kandydata. Poza tym należy zauważyć, że spośród siedmiorga kandydatów ubiegających się o mandat senatora do rzeczywistej rywalizacji stanęło tylko trzech. Pozostali, z wyjątkiem I. Dzieszko, traktowanego zresztą w województwie podkarpackim w kategoriach swoistego „folkloru politycznego” głównie za sprawą sposobu „uprawiania polityki”, byli nieobecni tak w lokalnych mediach, jak i innych środkach masowego przekazu.

Od samego początku ton kampanii nadawał Z. Pupa, który w zasadzie nie obawiał się rywalizacji i zagrożenia ze strony M. Kawy ani K. Ziobro, co było podyktowane chociażby odwoływaniem się do wspólnego prawicowego elektoratu. Zabiegi, które w środowisku PiS podjęto w celu wypromowania własnego kandydata, przyniosły oczekiwany rezultat w postaci wyniku wyborczego. Negatywnie ocenić należy sposób prowadzenia kampanii wyborczej, zwłaszcza przez samego kandydata PiS rozsyłającego do urzędników państwowych informacje na temat swojej osoby, programu partii i spotkań z prezesem PiS. Do tego dochodzi jeszcze sposób, w jaki członkowie PiS wypowiadali się publicznie o konkurentach ubiegających się o mandat senatora, jak i działania, które miały na celu ich zdyskredytowanie w oczach wyborców. Elementy te świadczyły o wykorzystaniu tzw. negatywnej kampanii wizerunkowej, co przez polityków i komentatorów lokalnej sceny politycznej traktowane było jako chęć odniesienia zwycięstwa przez PiS bez konieczności liczenia się ze środkami, za pomocą których ten cel osiągnięto.

Zarówno M. Kawa, jak i K. Ziobro byli kandydatami, którzy prowadzili kampanię, budując pozytywny obraz swoich partii, jak i własny. Z punktu widzenia ich przegranej należy zauważyć, że nazwiska M. Kawy oraz K. Ziobry były stale obecne niemal we wszystkich mediach, o czym świadczy także fakt, że ostateczna rywalizacja rozegrała się między nimi a Z. Pupą. Zwycięstwo kandydata PiS nie tylko ugruntowało pozycję tej partii w regionie, ale ukazało także, że w nadchodzących wyborach do Parlamentu Europejskiego i samorządowych w 2014 r. oraz w wyborach parlamentarnych zapowiedzianych na 2015 r. PiS będzie liczącą się siłą polityczną, zdolną do objęcia władzy w Polsce. Lokalnie PiS po raz kolejny udowodniło, że Podkarpacie jest bastionem prawicy.

Bibliografia

- Betkiewicz W., 2011, *Determinanty składu koalicji w sejmikach wojewódzkich w 2010 r. Cele programowe czy stanowiska w zarządach?* [w:] *Radni sejmików wojewódzkich: role i konteksty*, red. E. Nalewajko, Warszawa.
- Bujara M., 2013a, *Mniejsza o Pupę, tu chodzi o PiS*, „Gazeta w Rzeszowie” nr 175.
- Bujara M., 2013b, *W podpisach jeden zero dla Pupy*, „Gazeta w Rzeszowie” nr 176.
- Czapiewski T., 2012, *Ruch Palikota – medialna wydmuszka czy programowa rewolucja?* [w:] *Polityka i media – zapiski powyborcze 2011*, red. M. Drzonek, Kraków.
- Froń M., 2013a, *Marszałek trzyma się stolka. Czekaj na wyrok sejmiku*, „Gazeta Codzienna – Nowiny” nr 83.
- Froń M., 2013b, *Oni powalczą o Senat*, „Gazeta Codzienna – Nowiny” nr 137.
- Froń M., 2013c, *Kawa kontra Ziobro*, „Gazeta Codzienna – Nowiny” nr 160.
- Froń M., 2013d, *Solidarna Polska oburza się na PiS, PiS zdegradowane PO*, „Gazeta Codzienna – Nowiny” nr 164.
- Ireneusz Dzieško krytykuje PiS i pisze do ojca Rydzyka, „Gospodarka Podkarpacka”, <http://gospodarkapodkarpacka.pl/news/view/5604/ireneusz-dzieszko-krytykuje-pis-i-pisze-do-ojca-rydzyka>
- Jamróg K., 2013a, *Zlikwidujemy Senat, zmniejszymy liczbę posłów: rozmowa z Kazimierzem Ziobro*, „Gazeta Codzienna – Nowiny” nr 60.
- Jamróg K., 2013b, *Kto zastąpi Ortyła*, „Gazeta Codzienna – Nowiny” nr 149.
- Jamróg K., 2013c, *Kaczyński: PiS może rządzić samodzielnie*, „Gazeta Codzienna – Nowiny” nr 140.
- Jamróg K., 2013d, *Mariusz może więcej niż miejscowy Ziobro i Pupa*, „Gazeta Codzienna – Nowiny” nr 145.
- Kobiałka M., 2013a, *Opozycja w sejmikowym kącie*, „Gazeta w Rzeszowie” nr 166.
- Kobiałka M., 2013b, *Do Senatu, gotowi, start*, „Gazeta w Rzeszowie” nr 164.
- Kobiałka M., 2013c, *Nieczysta gra wyborcza*, „Gazeta w Rzeszowie” nr 187.
- Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 9 września 2013 r. o wynikach wyborów uzupełniających do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 8 września 2013 r., http://pkw.gov.pl/g2/oryginal/2013_09/39f62bcbb27d978868c40940f3d1d64c.pdf.
- Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 4 lipca 2014 r. w sprawie zarządzenia wyborów uzupełniających do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, DzU 2013, nr 0, poz. 787.
- Puacz-Ostrowska J., 2012, *Wybory na prezydenta Rzeszowa w 2010 roku* [w:] *Prezydenci miast: analiza rywalizacji w wyborach samorządowych*, red. Ł. Tomczak, Wrocław.
- Redo J., 2011, *Wybory samorządowe w województwie podkarpackim w 2010 roku* [w:] *Wybory samorządowe 2010*, red. M. Kolczyński, W. Wojtasik, Katowice.
- Uchwała Zarządu Wojewódzkiego SLD w Rzeszowie z dnia 2 września 2013 r.
- Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 roku – Kodeks wyborczy, DzU 2011, nr 21, poz. 112.
- Wykaz kandydatów zgłoszonych w wyborach uzupełniających do Senatu RP w okręgu wyborczym nr 55, http://rzeszow.pkw.gov.pl/g2/oryginal/2013_08/e36fef6d426a5b7c57954917afe49c48.pdf.
- Zawadzka G., 2013, *Wakacje i seks dla marszałka*, „Rzeczpospolita” nr 97.
- Żukiewicz P., 2013, *W koalicji siła... – o pozorowanym zwycięstwie PiS. Wybory do sejmiku województwa podkarpackiego* [w:] *Gra o regiony: wybory do sejmików województw w 2010 r.*, red. R. Alberski, M. Cichosz, K. Kobielska, Wrocław.

**BY-ELECTION TO THE SENATE IN SUBCARPATHIAN
VOIVODESHIP IN 2013****Abstract**

The aim of this article is to present the election campaign in the by-election to the Senate in the Subcarpathian voivodeship called by the President of the Republic of Poland Bronisław Komorowski for 8th September, 2013. The main reason for calling the by-election was the fact that the mandate of Władysław Ortyl, elected as the Marshal of the Subcarpathian voivodeship, terminated.

Ultimately, seven candidates supported by their own parties or electoral committees endeavoured to win the support of the local electorate and entered the campaign.

A visit paid by top representatives of Law and Justice, Civic Platform, Polish People's Party and United Poland to the region of the Subcarpathian voivodeship was an essential element of the election campaign. The representatives finally did battle for Subcarpathia.

The by-election to the Senate in Subcarpathia in 2013 showed that in electoral competition the political parties performed a decisive role, not their candidates, as evidenced by the election result achieved by the Law and Justice candidate in relation to his political opponents.

Key words: By-election, Senate, Podkarpacie, political parties, Law and Justice, Civic Platform, Polish People's Party, Solidary Poland.